

Balio Sruogos laiškas Liudui Girai, 1923-04-21, iš Miuncheno - į Kauną

Gira, drūts!

Gira, drūts!

Ačiū, kad ir manęs nabagėlio neužmiršti. Principiniai, žinoma[,] sutinku ir kaip mokėsiu – prisidėsiu.

Žiūrėk, ar negirdėjai ką nors apie mano straipsnius [-] apie „Šarūno“ iliustracijas [1] ir apie Jurgelionies poeziją [2]? Ar juos kur Perkūnas nujojo, ar Redaktoriaus krepšė suėdė, ar, pagaliau, jie pamatys dar pasaulį?

Paskui jau pernai aš buvau pasiuntęs „Skaitymams“ [3] ilgą straipsnį „Laiškai apie kultūrą“ [4] – Krėvė [5] vis žadėjo dėt – ir nežinau[,] kur jis padėjo. Ar neištrauktum kur iš maišo? Galimas daiktas, kad jie „Skaitymams“ netinka, tai tuomet atiduodu tavo valiai – atiduok kam nors kitam, kad ir ne taip vožniam žurnalui (tik ne Krupavičiaus [6]!)[,] by tik honorarą mokėti. Mat aš vis tik rengiuos kada nors baigt universitetą [7] ir turiu labai daug darbų, tai ir rašyt maža tenka. Iki šiol užsidarbiaudavau pinigus rašydamas į „Naujienas“ [8], bet man tai taip įkyrėjo, kad aš daugiau nebegaliu. Tik žmogus smulkėji, daugiau nieko! Aš mielu noru rašytau daugiau į „Skaitymus“.

Žiūrėk, ar galėtum man garantuoti į mėnesį 150 litų (15 dol.) uždarbio – ir kiek aš už tai turėčiau parašyti? Jei galėtum garantuoti – aš tuomet visas pereinu jūsų žinion. Dabar aš nieko rimtesnio neturiu parašęs ir negaliu rašyt – nes paskendau į logikos problemas (nesijuok!) [9]. Jei jūs neturite recenzijos Savickio knygos „Šventadienio sonetai“ [10] – tai aš netrukus atsiųsiu. Gegužės mėnesį atsiųsiu stambesnę 2–3 ar gal 4 lankų straipsnį „Lietuvių dainų elementai“ (stilistikos studijos metmenos) [11], kuris, tikiuos, jums tiks. Bet man pinigų reikia, aš jų neturiu, o turiu gyvent ir mokintis. Būtų gera žinot šiuo reikalu Tavo nuomonę. Antras dalykas: aš verčiu į lietuvių kalbą vieną vokiečių pjesą „Der Stiefel“ – Rösslerio [12]. Ji buvo vaidinama Miunchene, bet dar nespausdinta (bet jau parduota Drei Masken Verlag, Berlyne). Veikalas labai įdomus, turinys maždaug toks. Gyvena vienas Ekscelencija, kadaise buvęs ministeris, pas jį gyvena jo kiemininkas su žmona. Po revoliucijai (principe gal vokiečių, gal rusų, gal Lietuvos Simanauskas) patenka į Seimą, Ekscelencijai namus nusavino, ir Ekscelencija batus siūt mokinys ir t[.] t. Be galo gražiai išvystyta, gyvenimas lengvai parodijuojamas. Figūruoja ir nusmukę džentelmenai, priversti darbą dirbt ir tarnaut, senos ir naujos tvarkos tarnai ir valdininkai, „amerikiečiai“[,] tai yra Amerikoje pralobę ir grįžę namo su amerikonišku notūru, pirkliai, karo ir revoliucijos metu pralobę su visu savo pirklišku notūru ir t[.] t. Aš esu tikras, kad Lietuvos scenoje eitų didžiausiu pasisekimu ir būtų analoginiai mylima kaip kadaise „Švarkas ir milinė“ [13], tik parašyta kur kas talentingiau (to rašytojo Miunchene eina teatruose ir daugiau veikalų). Autoris – austrijokas, tipingas vienietis, be galo geras žmogus ir talentingas. Jis didžiausiu džiaugsmu sutiko, kad aš verčiau. Bet veikalas jau parduota. Aš parašiau Berlynan, nežinau, ką iš ten man pasakys: kokias materialines sąlygas pastatys. Aš manau, kad veikalas mūsų teatrui, ypač Glinskio [14] režisūrai[,] labai tinka, pastatyt lengva.

Tat ar negalėtum parūpinti tam veikalui leidėjo? Ir paskui kas daryt su sąlygomis, kurių aš dar nežinau, bet kurios man tikrai bus pastatytos?

Dar vienas dalykas. Ar jau buvo pas Tave, ar dar ateis p-lė Daugirdaitė [15] su straipsniu apie Bonsels [16]. Būtų gera, kad galėtum jį įdėt. Man pačiam teko jis redaguoti, ir Bonselsą aš gerai pažįstu: mano nuomone, straipsnis dėtinus. Tiesa, aš į Bonselsą žiūriu visai kitaip ir taip niekuomet apie jį nerašyčiau, kaip ten parašyta, bet galima apie jį ir taip rašyt – ir tai turi savo raciją. Jei įdėsi – bus labai stipri materialinė ir moralinė parama pradedančioms studijoms.

Rašai[,] nori žurnalą reformuot išoriniai. Bet reformuok jį vidujiniai. Kad jis būtų gyvas, kad jį galėtų skaityti ne tik tie[,] kurie iš nuobodumo mirti rengias kaip iki šiol, ypač paskutiniu metu, kad buvo.

Tegu nebus aukštybės Parnaso ir Dzeuso mandrybės, bet tegu žmonės galvoja, tegu ginčijas, tegu plakas, o vis tik trykštelės skaisai kibirkštėlė.

Sveikindamas Tave su nauju darbu linkiu Tau viena - kad tu [„]Skaitymus[“] iš numirusių prikeltum!

Tavo Balys

21.

Būtų gerai, kad tu parašytum dėl čia mano minėtų abejonių. O mano straipsnį „Laiškai apie kultūrą“ geriausiai atiduok Puidos „Gairėms“ - aš laikau neutralitetą ir su niekuo pyktis nenoriu[.] -

München[.]

Mühlbaurstr. 10 [17]

KOMENTARAI

- [1] Parvenu [Balys Sruoga], „„Šarūnas“ Tautos teatre“, in: *Lietuva, Kaunas, Nr. 256, 1924-11-12, p. 7; Id., in: Balys Sruoga, Raštai, t. 10: Teatro kritika: 1911-1929*, sudarė Algis Samulionis, parengė Donata Linčiuvienė, Vilnius: Alma littera, Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, 2005, p. 130-132. Krėvės „Šarūno“ (poemos su prologu ir epilogu) premjera - 1924-05-31.
- [2] B. Sirakūzinis [Balys Sruoga], „Kl. Jurgelionis (Kalėdų Kaukė): „Glūdi liūdi“ ir kitos lyrikos eilės“, in: *Skaitymai, Kaunas, 1923, kn. 21, p. 69-81; Id., in: Balys Sruoga, Raštai, t. 6: Literatūros kritika: 1911-1923*, parengė Algis Samulionis, Rimas Žilinskas, redagavo Donata Linčiuvienė, Vilnius: Alma littera, Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, 2001, p. 355-368.
- [3] *Skaitymai* - literatūros ir kritikos žurnalas, leistas 1920-1923 metais Kaune. Redagavo Vincas Krėvė, tris paskutinius numerius - Liudas Gira.
- [4] Balys Sruoga, „Laiškai apie kultūrą“, in: *Skaitymai, Kaunas, 1923, kn. 22, p. 79-105.*
- [5] Vincas Krėvė-Mickevičius (1882-1954), rašytojas, prozininkas, dramaturgas, tuo metu - Lietuvos universiteto (LU) profesorius, Humanitarinio mokslų fakulteto organizatorius, buvęs žurnalo *Skaitymai* redaktorius.
- [6] Mykolas Krupavičius (1885-1970), dvasininkas, politikas, prelatas, tuo metu - žemės ūkio ministras, Lietuvos krikščionių demokratų partijos pirmininkas, Seimo atstovas nuo krikščionių demokratų partijos.
- [7] Miuncheno Liudviko ir Maksimiljano universitete Balys Sruoga studijavo nuo 1921 m. lapkričio mėn. iki 1924 m. vasario 8 d.
- [8] *Naujienos* - pirmasis JAV lietuvių dienraštis, leistas 1914-1986 m. Čikagoje. JAV lietuvių - advokato, Čikagoje spausdinto lietuvių dienraščio *Naujienos* leidėjo Kazio Gugio ir daininkės mėgėjos Noros Gugienės - rūpesčiu B. Sruogai, studijavusiam Miunchene, kas mėnesį pastoviai mokėta 15 dol. stipendija už kūrinius, vertimus ir straipsnius *Naujienu dienraščiui (Algis Samulionis, Balys Sruoga, Vilnius: Vaga, 1986, p. 118).*
- [9] Balys Sruoga ruošėsi logikos egzaminui, studijavo vokiečių filosofo ir logiko Christoph von Sigwart (1830-1904) veikalą rusų kalba *Logika* (t. 1, 1873, t. 2, 1878): „Tiktai su vienu nebenfachu - kvailas reikalas: gausiu laikyti kvotimą iš logikos ir filosofijos istorijos, o logikai - tenka Sigvartas kalti. Bet tai pradėsiu tik gegužį“ (Balio Sruogos laiškas Vandai Daugirdaitei, 1923-03-11, iš Miuncheno - į Būgius, in: *LLTI BR, f. 53, b. 482, l. 1r).*
- [10] Balys Sruoga, „Keletas minčių Jurgio Savickio „Šventadienio sonetus“ paskaičius“, in: *Skaitymai, Kaunas, 1923, kn. 23, p. 150-174; Id., in: Balys Sruoga, Raštai, t. 6: Literatūros kritika: 1911-1923*, 2001, p. 426-454.
- [11] Balys Sruoga, „Lietuvių dainų poetinės priemonės. Dainų poetikos metmena“: Studija, in: *Tauta ir žodis, Kaunas, kn. 3, 1925, p. 1-75, kn. 4, 1926, p. 187-231.*

- [12] Carl Rössler (1864–1946), austrų dramaturgas, parašęs komediją „Batas“, vaidintą Miunchene 1923 m. Balys Sruoga išvertė ją į lietuvių kalbą, iš pradžių siūlė Liudui Girai ir Valstybės teatrui. Pjesė pastatyta atgijusiame Antano Sutkaus Tautos teatre, premjera įvyko 1928 m. sausyje, pasisekimo neturėjo. Plačiau apie rašytoją ir pjesę žr. Balys Sruoga, „Rösslerio „Batas““, in: Balys Sruoga, *Raštai*, t. 7: Literatūros kritika: 1924–1929, parengė Algis Samulionis, Rimas Žilinskas, redagavo Donata Linčiuvienė, Vilnius: Alma littera, Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, 2001, p. 266–273.
- [13] Lenkų rašytojo Vladislav Gutovski (1856–1930) triveiksmis dramos vaizdelis su dainomis ir šokiais „Švarkas ir milinė“ (iš lenkų k. vertė Jonas Strazdas-Jaunutis, išleista Vilniuje, 1914).
- [14] Konstantinas Glinskis (1886–1938), teatro aktorius, režisierius, pedagogas. Vienas lietuvių profesionaliojo teatro kūrėjų; tuo metu – Valstybės teatro režisierius ir aktorius. Režisūra realistinė, turi estetizmo bruožų; vaidyba subtili, preciziška, charakteriai ryškūs.
- [15] Vanda Daugirdaitė (1899–1997), istorikė, pedagogė, 1921–1923 m. studijavo Berlyne. Tuo metu Vanda Daugirdaitė, išklausiusi 3 semestrus Berlyno universitete, dėl politinių aplinkybių (po 1923 m. įvykusio Klaipėdos prijungimo prie Lietuvos) priversta nutraukti studijas, buvo grįžusi į Lietuvą.
- [16] Waldemar Bonsels (1880–1952), vokiečių rašytojas. Vanda Daugirdaitė, konsultuodamasi su Baliu Sruoga, parengė spaudai straipsnį apie šį rašytoją, jo gyvenimą, asmenybę, kūrybą, žr. Vanda Daugirdaitė, „Valdemaras Bonsels“, in: *Skaitymai*, Kaunas, kn. 22, 1923, p. 140–163.
- [17] Adresas pridėtas kita, spėtina, Liudo Giros, ranka parkeriu (tamsiai mėlynu rašalu).